

EL VITRALL EN L'OBRA D'ÀNGEL JOVÉ: UNA TRAJECTÒRIA VITAL

ARTS 46

La solarització de l'ombra: els vitralls d'Àngel Jové

Els teus murs són pedres precioses.
Càntic de Tobit (Tb, 13,17-18)

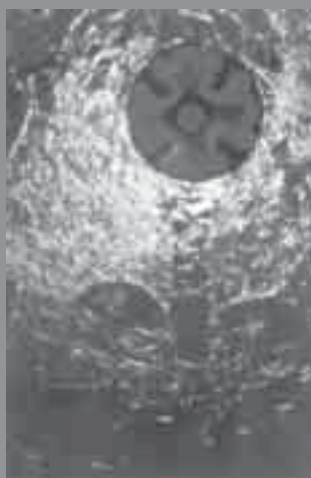
Escriure sobre els vitralls d'Àngel Jové no és sinó entrar en un dels múltiples aspectes que formen la totalitat de la seva obra: totalitat d'una mirada que empra tècniques diverses, que utilitza totes les modalitats de les arts plàstiques, les porta al seu origen i les obre de nou per a la seva expressió. La seva és una obra d'art total en la qual podem contemplar la seva visió calidoscòpica de la realitat, una realitat que és mostrada i contemplada com si fos una marca de foc en tota la seva intensitat.

Podríem dir que aquesta marca de foc és la seva vivència de l'art. No trobarem una sola obra d'Àngel Jové en la qual no es produeixi aquesta fusió colpidora: la petja de l'home, de la matèria, de la foscor, juntament amb alguna cosa que reverbera. Reverbera perquè és expressió d'un espai que podríem definir com abismal, infinit, sagrat, buit. Entre ambdós mons se situa la seva obra, en la línia divisòria que sosté l'un i l'altre. L'interregne. La unió de contraris.

Al segle XIV, l'abat Suger, seguint la filosofia del pseudo Dionís, escriu: "(...) quan l'encant de les gemmes multicolors m'ha conduït a meditar sobre la diversitat de les virtuts sagrades, transposant el que és material

en el que és immaterial, tinc la impressió de veure'm a mi mateix residir realment en alguna regió de l'univers, sense existència anterior en el llim de la terra ni en la puresa del cel, i que, per la gràcia de Déu, puc sentir-me transportat en el món més elevat de manera anagògica."¹ La natura del vitrall, amb les noves possibilitats tècniques que foragiten les limitacions i la fragmentació dels emplomats, ha obert de nou la materialització i les possibilitats expressives d'Àngel Jové². Llàgrimes de cristall, entre l'esclat del blau, del roig, del groc, del verd, s'ordenen mitjançant la teoria del que és aleatori. Els petits fragments de vidre en la composició es despleguen com les formes, contínues i discontinúes, del vol dels eixams d'estornells o les manades de rogers dins la mar, com si fossin fragments d'un sol cos que va prenent, en l'espai, formes diverses. Així, la verticalitat a partir dels tres colors bàsics es descompon entrant de cop en un altre ordre, un ordre que està tant en la natura com en l'ordre de l'univers. El caràcter radiant de les finestres gòtiques de la Capella de Jesús de la Seu Vella de Lleida, Àngel Jové el subratlla per una ascensionalitat que explota i s'ordena per unes lleis internes que estan en l'origen de la creació. El caràcter mineral del vidre, esbocinat en petits fragments, s'ordena i creix com si es tractés d'una pedra preciosa, d'una joia fabulosa que apareix entre les pedres fosques que marquen l'estructura de l'arquitectura gòtica.

Suport translúcid i, alhora, radiant, els vitralls han estat un dels mitjans artístics per excel·lència del món medieval. Guillem d'Auxerre, en la seva *Summa Aurea* (s.

Detalls del vitrall realitzat per a la Capella de Jesús de la Seu Vella de Lleida

XIII), identifica la noció del que és bell amb la llum. Tots els cossos resplendeixen i són més o menys bells segons el seu grau de resplendor³. "La llum llueix en la tenebra, però la tenebra no la va abraçar." (Joan, I, 4-9). La llum, com un dels elements que simbolitzen també la idea del que és immaterial, la qual travessa el vidre sense alterar-lo, serveix Dante per desenvolupar metafòricament la idea de la divinitat:

*Chè la luce divina è penetrante
per l'universo secondo ch'è degno
si che nulla le puote essere ostante⁴.*

La llum de color, la llueur i el fulgor no són tan sols aspectes vinculats –des del món gòtic– a un ideal transcendent, sinó també a tota una sèrie de valors emblemàtics i de representació contemporanis que justifiquen el procés de sofisticació que atansen. Proust escriu com les projeccions d'una llanterna màgica, amb les seves "irisacions impalpables, per sobrenaturals aparicions multicolors", li suggerien la idea "d'un vitrall fugaç i tremolós". En l'obra d'Àngel Jové, la *lux*, substància espiritual, es contraposa al *lumen*, substància material.

En els vitralls de Sant Vicenç d'Àger, en els quals coexisteixen la visió abstracta i la figurativa, Jové hi ha copsat també la unió del cosmos amb la terra a partir d'imatges simbòliques que expressen els seus lligams amb la "terra natal", la seva vinculació amb la vall d'Àger. Aquestes imatges, més enllà del seu sentit iconològic, tenen la imantació dels roquissars de la Pertusa, la força

del migdia a Sant Llorenç, el color roig del Montsec de l'Estall i la calma dels prats de Sant Pere màrtir. I també la memòria dura i anònima dels homes, els objectes ancestrals, la tendresa del dolor i les nits estelades. L'ombra d'una ovella (*agnus redimes obes*), que centra la representació de l'absis, és la que ens permet contemplar l'esclat dels vitralls, els quals, més que tancar-nos en els límits interiors de l'església, tot creant una frontera amb el món exterior, ens projecten cap a fora, cap a una vall metafísica que irromp –tot suspenent-nos– en la seva manifestació:

*Vers quina meravella
D'astres sens nom vaig amb passos retuts?
Sol, em sé etern.
M'és present el paisatge
De fa mil anys, l'estrany no m'és estrany:
Jo m'hi sent nat; i en desert sense estany
O en tuc de neu, jo retrobo el paratge
On ja vaguí, i de Déu el parany
Per heure'm tot. O del diable engany⁵.*

Tot al contrari, en els primers vitralls que Àngel Jové va realitzar a l'antic seminari, avui Facultat de Lletres de la Universitat de Lleida, aquests ens projecten en un món que ens remet a ell mateix. La seva llum blava fa emergir les restes de l'antic vitrall vuitcentista en un gran collage on trobem símbols abstractes amb fragments pintats recuperats que ens porten, subtilment, a tradicions llunyanes –en el temps i en l'espai– les quals respiren conjuntament i diàfanament en un gran arabesc de significats.

Darrere els vitralls, però, hi continua havent osseres, fòssils, nusos de fusta, petits bocins de ceràmica, arengades i la llur de la mica i el granit de les pedres del Montsec d'Ares, que s'estenen com un gran tapís de la creació que l'art d'Àngel Jové ha transfigurat, ha fet transparent, tot posant-nos-el dins dels ulls.

M. J. Balsach

¹ Cfr. Duby, G., *La Europa de las catedrales 1140-1280*, Barcelona, 1966, pàg. 16.

² Portant les possibilitats expressives al seu extrem, els primers vitralls d'Àngel Jové foren els de l'antic seminari de l'Estudi General, avui Facultat de Lletres de la Universitat de Lleida, inaugurades amb una instal·lació que portava per nom *La Sal contra la Llum* (1992). Després realitzà, a la Sala Vinçon de Barcelona, una exposició, *Profondoscuro* (1993) i, seguidament, els vitralls de l'església de Sant Vicenç d'Ager (1999). Actualment, està realitzant els vitralls de la Capella de Jesús de la Seu Vella de Lleida.

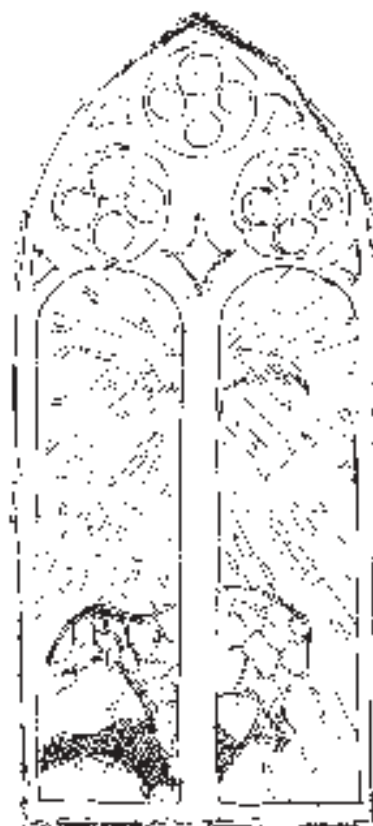
³ Bruyne, E. de, *Études d'esthétique médiévale*, Bruges, 1946, Vol I, pàg. 11. Cit. per Nieto Alcaide, Víctor, *La luz, símbolo y sistema visual*, Madrid, Cátedra, 1978, pàg. 54.

⁴ Dante, *Paradiso*, cant 31, vv. 37-40.

⁵ J.V. Foix, "Sol i de dol", dins *Obres Completes*, Vol. I, Barcelona, Ed. 62, 1976.

Esbós per als vitralls de Sant Vicenç d'Ager

Esbós per als vitralls de Sant Vicenç d'Ager